

АНАЛІЗ АСПЕКТІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Журенко В. В., Лебединець В. О.

Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації НФаУ, м. Харків

Військова агресія Російської Федерації в Україні спровокувала і продовжує провокувати зростання гуманітарної кризи, а також актуалізувала загрози катастрофічного негативного впливу на довкілля, зокрема, через техногенні аварії. Ці обставини вимагають кардинальних змін у підходах до розробки й запровадження запобіжних дій, націлених на гарантування готовності до відповідних надзвичайних ситуацій.

Глобально визнаними системами менеджменту, що забезпечують мінімізацію впливу підприємств на навколишнє середовище та запровадження практик сталого ведення бізнесу, є добровільні системи організації праці, такі як система екологічного менеджменту (СЕМ) (Di Noia, A.E., Nicoletti, G.M., 2016. doi. org/10.18559/soep.2016.10.7). СЕМ визначається як складова частина загальної системи менеджменту (управління) організації та застосовується для розробки і реалізації екологічної політики й цілей, моніторингу та управління екологічними аспектами з метою зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, зокрема, запровадження й підтримки функціонування процесів для забезпечення готовності до потенційних надзвичайних ситуацій і реагування на них (Testa, F., Voiral, O., Iraldo, F., 2018. doi.org/10.1007/s10551-015-2960-2). Останнє набуває надзвичайної актуальності у контексті останніх подій в Україні. Відповідно, дослідження факторів, що впливають на вибір та застосування тих чи інших моделей ведення бізнесу, організації праці, методів та засобів управління діяльністю організацій, зокрема – у кризові часи, є важливим питанням, що має виражену практичну спрямованість.

З метою проведення аналізу стану впровадження СЕМ серед суб'єктів господарювання у сфері виробництва ЛЗ в Україні нами було проведено соціологічне опитування респондентів серед вищого керівництва та провідних спеціалістів фармацевтичних підприємств України серед 24 ліцензіатів, що здійснюють господарську діяльність з виробництва лікарських засобів (ЛЗ) (21 - код за КВЕД–2010/ Code NACE, Rev.2) у період з липня 2021 р. по січень 2022 р.

Згідно із результатами нашого дослідження, було з'ясовано, що серед причин, які позитивно впливають на прийняття рішення керівництва підприємства щодо впровадження СЕМ, основною було бажання зекономити вартісні ресурси (електроенергію, воду, тепло тощо): про це повідомив 71 % респондентів з числа усіх категорій підприємств (великих, середніх і малих). Вірогідно, цей фактор має суто економічний характер, адже підприємства мають вирішувати проблему постійного зростання цін на енергоресурси та їх дефіциту.

63% респондентів відповіли, що мають за мету здійснити свій вклад у збереження навколишнього природного середовища.

54% респондентів підкреслюють розуміння переваг систем менеджменту (зокрема, СЕМ) як корисного інструменту підвищення ефективності своєї роботи.

46% респондентів передбачають, що законодавчі вимоги у сфері екології будуть надалі зростати, тому варто запобігти юридичним ризикам вже зараз.

33% респондентів мають наміри створити імідж «екологічного», «зеленого» підприємства, що може позитивно вплинути на економічні показники діяльності.

13% респондентів висловили бажання не відставати від конкурентів.

Необхідно звернути увагу на те, що серед причин, які позитивно впливають на прийняття рішення керівництва підприємства щодо впровадження СЕМ, не виявлено занепокоєно-

сті щодо забезпечення готовності підприємства до надзвичайних ситуацій і процесів реагування на них. Можна припустити, що оперативне планування та контроль поточної діяльності відбувалися у мирний час і ризики від військових дій оцінювалися як незначні. Проте реалії сьогодення України вказують, що саме планування готовності підприємства до надзвичайних ситуацій є надзвичайно актуальним. До того ж, стандарт ISO 14001 «Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосовування» передбачає у рамках планування і здійснення виробництва забезпечувати готовність підприємства до надзвичайних ситуацій, зокрема визначити:

- a) найбільш прийнятний спосіб реагування на надзвичайну ситуацію;
- b) процес внутрішнього та зовнішнього обміну інформацією;
- c) дії, необхідні для запобігання чи послаблення впливу на довкілля;
- d) дії, які необхідно виконати для послаблення різних типів аварійних ситуацій і для реагування на них;
- e) потреби у післяаварійному оцінюванні для визначення / виконання коригувальних дій;
- f) періодичне апробування запланованих дій з реагування на надзвичайні ситуації;
- g) підготування персоналу з реагування на надзвичайні ситуації;
- h) список основного персоналу та служб допомоги, зокрема контактні дані (наприклад, пожежної служби, служби з ліквідації наслідків розлиття);
- i) маршрути евакуації та пункти збору людей;
- j) можливість отримання допомоги від сусідніх організацій.

На жаль, фактично жоден респондент не розглядав СЕМ як інструмент забезпечення готовності свого підприємства до надзвичайних ситуацій і реагування на них. На практиці, вирішальне значення має чинне екологічне законодавство, адже у своїй господарській діяльності підприємства постійно стикаються з питаннями екологічного регулювання. Наприклад, 79 % респондентів відповіли, що на підприємстві проводилася оцінка екологічного ризику.

Ми вважаємо, що ключовими внутрішніми факторами, що мають прямий вплив для підтримання результативного функціонування СЕМ, є: ресурси (розмір підприємства, фінансові можливості), лідерство керівництва, відповідні компетентності персоналу, обізнаність і залученість менеджменту та всього персоналу, бажання зміцнити бренд компанії. Відповідно, незацікавленість вищого керівництва, недостатність екологічних знань у вищій та середній ланці менеджменту та непоінформованість всього персоналу, відсутність екологічної політики та екологічних цілей – усе це є суттєвими перепонами до екологізації фармацевтичного виробництва, досягнення сталості та відповідальності бізнесу.